

بررسی اهمیت محیط زیستی و گردشگری بند سبزک ولایت بادغیس

پوهندوی عبدالغنی رحیمی^۱، نامزدپوهنپار معروف جلات^۲، نامزدپوهنپار شفیع الله غورځنگ^۳

^۱دپارتمنت اګرانومی، پوهنځی زراعت، پوهنتون بادغیس، بادغیس، افغانستان

^۲دپارتمنت علوم محیط زیستی، پوهنځی محیط زیست، پوهنتون بادغیس، بادغیس، افغانستان

^۳دپارتمنت مدیریت منابع طبیعی، پوهنځی محیط زیست، پوهنتون بادغیس، بادغیس، افغانستان

ایمیل: abdulghani.rahimi14@gmail.com

چکیده

این تحقیق در سال ۱۴۰۳ با توزیع پرسشنامه‌ها و انجام مصاحبه‌های حضوری به منظور بررسی اهمیت محیط‌زیستی و گردشگری بند سبزک ولایت بادغیس انجام شد. جامعه آماری این تحقیق از طریق فرمول کوکران ۳۸۲ نفر بوده که به صورت تصادفی انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان داد که مزایای محیط‌زیستی بند سبزک شامل مبارزه با تغییرات اقلیمی، حفظ تنوع زیستی، حفاظت از خاک، منبع آب شیرین، منابع اقتصادی، کاهش آلودگی و مقابله با بلایای طبیعی می‌باشد. بیشتر پاسخ دهنده‌گان عوامل تهدیدکننده‌ی بند سبزک را تغییرات اقلیمی و قطع درختان ارچه بیان نمودند. بند سبزک می‌تواند از طریق ایجاد شغل، افزایش درآمد و جذب گردشگران به اقتصاد مردم محل کمک نماید. هم‌چنان پاسخ‌دهندگان این تحقیق بیان نمودند که عواید مردم از گردشگری را خوردن غذا در رستوران‌ها، خرید تیل و انتقال مسافری می‌باشد. در نتیجه با استفاده از برگزاری جشنواره‌های محلی، ایجاد سهولت‌ها برای گردشگران و تبلیغات در رسانه‌های اجتماعی می‌توان جذب گردشگران را در این ساحه بیشتر ساخت.

واژه‌های کلیدی: اهمیت محیط‌زیستی؛ بادغیس؛ بند سبزک؛ تغییرات اقلیمی؛ گردشگری

Investigating the Environmental and Tourism Importance of Sabzak Dam in Badghis Province

Abdul Ghani Rahimi¹, Maroof Jalat², Shafiullah Ghorzang³

¹Department of Agronomy, Faculty of Agriculture, Badghis University, Badghis, Af

²Department of Environmental Science, Faculty of Environment, Badghis University, Badghis, Af

³Department of Natural Recourses, Faculty of Environment, Badghis University, Badghis, Af

Email: abdulghani.rahimi14@gmail.com

Abstract

This research was conducted in 2024 by distributing questionnaires and conducting face-to-face interviews to investigate the environmental and tourism importance of Sabzak Dam in Badghis province. The results of the research showed that the ecological benefits of Sabzak Dam include combating climate change, preserving biodiversity, providing a fresh water source, generating economic resources, reducing pollution, and supporting ecotourism. Most of the respondents stated that the threatening factors of Sabzak Dam are climate change and cutting down of arche trees. The Sabzak Dam can help the local people's economy by creating jobs, increasing incomes, and attracting tourists. The respondents also stated that people's tourism revenue is spent on restaurant meals, oil, passenger transport, and food. In conclusion, by hosting local festivals, creating facilities for tourists, and advertising on social media, we can increase the appeal of this area to tourists.

Keywords: Badghis; Climate Change; Environmental Importance; Sabzak Dam; Tourism

ارجاع: رحیمی، ع.، جلات، م. و غورځنگ، ش. (۱۴۰۴). بررسی اهمیت محیط‌زیستی و گردشگری بند سبزک

ولایت بادغیس. مجله علمی- تحقیقی علوم طبیعی پوهنتون کابل، ۸ (شماره فوق‌العاده). ۵۷-۴۳

<https://doi.org/10.62810/jns.v8i.491>

مقدمه

بند سبزک در ولایت بادغیس یکی از مناطق طبیعی و زیبای افغانستان است که دارای ارزش و اهمیت بسیاری از جنبه‌های محیط‌زیستی و گردشگری را دارا می‌باشد. این منطقه به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص خود، آب و هوای مطبوع و وجود چشم اندازهای طبیعی فوق العاده به یکی از مقاصد مهم گردشگری در این کشور تبدیل شده است. از نظر محیط‌زیستی، بند سبزک دارای تنوع زیستی بسیار غنی است. این منطقه زیستگاه نوع‌های متنوعی از پرندگان، جانوران وحشی و نباتات بومی است که برخی از آن‌ها در معرض خطر انقراض قرار دارند. حفاظت از این محیط طبیعی ارزشمند و شناسایی و حمایت از نوع‌های در معرض خطر می‌تواند نقش مهمی در حفظ تعادل اکوسیستم منطقه ایفا کند. علاوه بر این، جنگل‌ها و فضا‌های سبز بند سبزک به عنوان مخازن طبیعی کاربن عمل نموده و با جذب کاربن دای اکساید، در کاهش غلظت گازهای گلخانه‌ای مؤثر اند. در شرایطی که افغانستان یکی از کشورهای آسیب‌پذیر در برابر تغییرات اقلیمی شناخته می‌شود، حفاظت از چنین اکوسیستم‌هایی می‌تواند بخشی از استراتژی سازگاری و کاهش اثرات تغییر اقلیم محسوب گردد (IPCC, 2022; UNEP, 2021). در مجموع، اهمیت محیط‌زیستی بند سبزک ولایت بادغیس تنها محدود به ارزش‌های طبیعی آن نیست، بلکه این منطقه نقش اساسی در حفظ تعادل اکولوژیکی و تاب‌آوری اقلیمی منطقه دارد. از منظر گردشگری نیز، بند سبزک به دلیل چشم‌اندازهای طبیعی و دیدنی خود، از جاذبه‌های مهم برای گردشگران داخلی و خارجی محسوب می‌شود. توسعه زیرساخت‌های گردشگری در این منطقه می‌تواند ضمن ایجاد منابع درآمدی پایدار برای ساکنان محلی، نقش مهمی در معرفی و حفاظت از این میراث طبیعی ارزشمند ایفا کند. بنابراین، توجه و سرمایه‌گذاری در راستای حفاظت و مدیریت پایدار محیط‌زیستی و توسعه زیرساخت‌های گردشگری در بند سبزک می‌تواند به عنوان یکی از راهکارهای مؤثر در جهت توسعه پایدار منطقه مورد توجه قرار گیرد (فطرت، ۱۳۹۲). بند سبزک یک زیستگاه مهم برای نوع‌های نباتی و جانوری منحصربه‌فرد و در معرض خطر است. بررسی این ارزش‌های محیط‌زیستی و معرفی آن‌ها به مردم و مسئولان می‌تواند در حفاظت از این اکوسیستم کمک کند. موقعیت طبیعی و جذابیت‌های بصری بند سبزک پتانسیل بالقوه‌ی برای توسعه گردشگری در این منطقه دارد. بررسی و معرفی این پتانسیل‌ها می‌تواند به توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی محلی کمک کند. شناخت چالش‌ها و تهدیدات محیط‌زیستی بند سبزک مانند خشکسالی، فرسایش خاک، قطع درختان و شکار غیرقانونی حیات وحش می‌تواند به تدوین برنامه‌های مدیریت پایدار این منطقه کمک کند. در مجموع، بررسی اهمیت محیط‌زیستی و گردشگری بند سبزک می‌تواند به حفظ

و توسعه پایدار این منطقه طبیعی کمک کند و در نهایت به بهبود وضعیت محیط‌زیستی و اقتصادی جوامع محلی بیانجامد (فطرت، ۱۳۹۲). تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که مشارکت جوامع محلی در مدیریت مناطق گردشگری طبیعی، نقش مؤثری در موفقیت برنامه‌های حفاظتی و کاهش تخریب محیط‌زیست دارد (Pretty, 2003). امروزه گردشگری از مهم‌ترین فعالیت‌های در حال رشد می‌باشد و برای توسعه‌ی آن نیاز به برنامه‌های همه‌جانبه و مناسب است تا بتواند در جذب گردشگران بین‌المللی موفق باشد (Boniface and Fowler, 2013). بسیاری از کشورها، گردشگری را منبع اصلی درآمد، اشتغال‌زایی و توسعه ساختار زیر بنایی می‌دانند (امین و همکاران، ۱۳۹۲). برای توسعه گردشگری توسعه و ارتقای کمی و کیفی کارکردها و زیر ساخت‌ها مورد نیاز گردشگران ضروری است (غم‌خوار، ۱۳۸۰). به ویژه برای کشورها و مناطق کمتر توسعه یافته که اغلب زیر ساخت‌های محدودی دارند، عامل حیاتی به شمار می‌رود (Inskip, 1991). بسیاری از کشورها منافع اقتصادی و اجتماعی خود را از گردشگری دریافت کرده و درآمدهای حاصله را برای توسعه زیرساخت‌های منطقه به کار می‌گیرند (Eccles and Casta, 2018). گردشگری بخشی اصلی از اقتصاد جهانی است. پیش‌بینی می‌شود. گردشگری در دهه‌های آینده به پر درآمدترین صنعت دنیا تبدیل شود (اسماعیل و همکاران، ۱۳۸۹). بسیاری از کشورها صنعت گردشگری را به عنوان منبع درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار، زیربنایی می‌دانند. اگر چه در مناطق مختلف، شرایط متفاوت است، گردشگری همواره عامل مهمی برای توسعه اقتصادی به حساب می‌آید (طیبی و همکاران، ۱۳۸۶). یکی از ویژگی‌های مهم اقتصادی صنعت گردشگری در همان مناطق است. بنابراین، گردشگری وسیله‌ی برای انتقال منابع عظیم درآمدی از کشورهای مبدا به کشورهای مناطق مقصد و پذیرای گردشگر است (یشویی، ۱۳۹۰). امروزه گردشگری یکی از امیدبخش‌ترین فعالیت‌های است که از آن به عنوان گذرگاه توسعه یاد می‌کنند (Swarbrook, 1998). لی و همکاران (۲۰۱۴) تحقیقی را با موضوع تأثیر نشانه‌های محیط‌زیستی در احساسات، رضایت و تمایلات رفتاری گردشگران انجام دادند. نتایج نشان داد که نشانه‌های محیط‌زیستی احساسات مثبتی را ایجاد می‌کند که به رضایت و خواسته رفتاری گردشگران منجر می‌شود و همچنین سبب حمایت قاطع از جریان و توسعه بیشتر گردشگری می‌شود. صالحی و همکاران (۱۳۹۱) تحقیقی با عنوان بررسی رفتارهای محیط‌زیستی در بین گردشگران ساحلی (مطالعه موردی گردشگران ساحلی شهر بوشهر در ایام نوروز) انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد که رابطه میان رفتارهای محیط‌زیستی با ارزش و نگرش محیط‌زیستی معنادار نیست؛ اما رابطه میان رفتارهای محیط‌زیستی گردشگران با نگرانی‌های محیط‌زیستی معنادار است. در مطالعات داخلی، تحقیقات

مختلفی به بررسی ظرفیت‌ها و چالش‌های اکوتوریسم در افغانستان پرداخته‌اند. به عنوان مثال، سهرابی (۲۰۲۰) به نقش اکوتوریسم در توسعه اقتصادی جوامع محلی پرداخته و نشان داده‌اند که مناطق دارای جاذبه‌های طبیعی و مناظر بکر، می‌توانند با برنامه‌ریزی مناسب زمینه اشتغال و افزایش درآمد را فراهم کنند. همچنین، تحقیق تقی‌زاده (۱۳۹۷) تأکید کرده‌اند که مدیریت ناپایدار و فقدان زیرساخت‌ها، مانع بهره‌برداری مؤثر از ظرفیت‌های گردشگری می‌شود و فشار بر محیط زیست را افزایش می‌دهد. در دهه‌های اخیر، بسیاری از نهادهای ملی و بین‌المللی به حفاظت از محیط زیست اشاره کرده‌اند. در این خصوص، سازمان جهانی گردشگری نیز گردشگری پایدار را معرفی کرده است که از اصول آن می‌توان به مدیریت منابع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، زیبایی شناختی و محیط‌زیستی اشاره کرد (Campos-Soria et al., 2021). شیوه عکس العمل گردشگری به چالش‌های محیط‌زیستی، پیشرفت‌های فنی و وجود مقررات محیط‌زیستی جریان کارآمدتری از انرژی را پرورش می‌دهد. گردشگری پایدار را تقویت می‌کند و درک بهتری از تأثیر پایداری و رقابت در گردشگری به وجود می‌آورد (Balsalobre-Lorente et al., 2021). جنگل ارچه بند سبزک به عنوان یکی از مناطق طبیعی منحصربه‌فرد در افغانستان، دارای جاذبه‌های طبیعی و محیطی قابل توجهی است. با این حال، این منطقه با چالش‌های محیط‌زیستی و مشکلات در حوزه گردشگری تخریبات جنگل و درختان کمبود پلنگ و خرس مواجه است. تخریب و از بین رفتن پوشش نباتی و جنگلی به علت بهره‌برداری بی‌رویه و غیرمسئولانه از منابع طبیعی توسط ساکنان محلی و دفع نامناسب زباله‌های وسیعی از جمله مشکلات عمده‌ی این بند به‌شمار می‌روند. کاهش تنوع زیستی و حیات وحش به علت شکار غیرقانونی و غیرمسئولانه و نبود زیرساخت‌های مناسب گردشگری (مسیرهای دسترسی، اسکان، تسهیلات رفاهی) که موجب کاهش جذابیت و استقبال گردشگران از این منطقه شده است (فطرت، ۱۳۹۲). تخریب پوشش نباتی، شکار غیرقانونی و چرایی بی‌رویه مواشی از جمله عوامل تهدیدکننده تنوع زیستی این منطقه محسوب می‌شوند (UNEP, 2016).

ایجاد و اجرای برنامه‌های آموزشی و فرهنگ‌سازی برای ساکنان محلی و گردشگران در زمینه حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی، تقویت نظارت و اعمال قوانین حفاظت از محیط‌زیست برای جلوگیری از بهره‌برداری بی‌رویه و غیرقانونی می‌باشد. جنگلات به عنوان پناهگاه‌های امن برای نوع‌های در معرض خطر انقراض عمل می‌کنند. حفاظت از این زیستگاه‌ها می‌تواند به حفظ جمعیت نوع‌های نادر و در حال انقراض کمک کند. جنگلات با جذب آلودگی‌های هوا و تصفیه آن، به بهبود کیفیت هوا کمک می‌کنند. آن‌ها می‌توانند آلاینده‌ها را کاهش دهند و به سلامت عمومی جامعه کمک کنند

(رهنمایی، ۱۳۷۰). وجود فضای سبز و جنگل در اطراف شهرها به مردم این امکان را می‌دهد که پس از خسته شدن از زندگی ماشینی بتوانند اوقات فراغت خود را در این مکان بگذرانند. طبیعت همواره با زیبایی‌های خود نظر انسان را به خود جلب می‌کند و نباتات یکی از عوامل مهم زیبایی طبیعت به‌شمار می‌روند و همه انسان‌ها از مشاهده طبیعت سرسبز جنگل‌ها و مراتع لذت می‌برند (رجایی، ۱۳۸۲). جنگلات به‌عنوان حوضچه‌های طبیعی آب عمل می‌کنند و آب باران را جذب و ذخیره می‌کنند. این امر باعث تأمین آب شیرین برای رودخانه‌ها و منابع آبی می‌شود که به نفع اکوسیستم‌ها و جوامع انسانی است (ابراهیمی، ۱۳۸۱). توسعه اکوتوریسم می‌تواند یکی از ابزارهای مؤثر برای کاهش فقر، ایجاد اشتغال و حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی باشد.

این تحقیق می‌تواند به‌طور روشن نشان دهد که چگونه گردشگری پایدار، به‌ویژه اکوتوریسم، قادر است به‌صورت هم‌زمان زمینه رشد اقتصادی جوامع محلی و حفاظت از منابع طبیعی را فراهم سازد. بند سبزک به‌دلیل دارا بودن مناظر طبیعی بکر، تنوع زیستی قابل‌توجه و شرایط اقلیمی مناسب، از ظرفیت‌های بالقوه فراوانی برای توسعه اکوتوریسم برخوردار است؛ با این حال، این ظرفیت‌ها تاکنون به‌گونه‌ی مؤثر و پایدار مورد استفاده قرار نگرفته‌اند.

نبود زیرساخت‌های لازم گردشگری، کمبود آگاهی و مشارکت جامعه محلی، و بی‌توجهی به اصول و معیارهای گردشگری پایدار از مهم‌ترین مشکلات‌هایی است که مانع بهره‌برداری اصولی از این ساحه شده است. پیامد این وضعیت، از یک‌سو از دست رفتن فرصت‌های اقتصادی و شغلی برای مردم محل و از سوی دیگر افزایش فشار بر محیط‌زیست و منابع طبیعی می‌باشد که می‌تواند در درازمدت به تخریب اکوسیستم منجر گردد.

از این رو، انجام تحقیق در زمینه ظرفیت‌های اکوتوریسم بند سبزک و شناسایی راهکارهای استفاده پایدار از آن، یک ضرورت علمی و عملی محسوب می‌شود. یافته‌های این تحقیق می‌تواند مبنای مناسبی برای برنامه‌ریزی، پالیسی‌سازی و تصمیم‌گیری نهادهای دولتی، مؤسسات مرتبط و جامعه محلی فراهم نموده و در جهت توسعه پایدار، حفاظت محیط‌زیست و بهبود معیشت مردم محل نقش مؤثری ایفا نماید. هدف از اجرای این تحقیق بررسی اهمیت محیط‌زیستی و گردشگری بند سبزک ولایت بادغیس می‌باشد.

مواد و روش کار

روش تحقیق

این تحقیق به اساس نتیجه کاربردی بوده و به اساس هدف توصیفی انجام شده است و به اساس گردآوری داده‌ها پیمایشی می‌باشد.

جامعه آماری

این تحقیق در ولایت بادغیس در سال ۱۴۰۳ تحت عنوان بررسی اهمیت محیط‌زیستی و گردشگری بند سبزک ولایت بادغیس انجام شد. جامعه آماری این تحقیق را شهروندان مرکز بادغیس و قریه‌جات هم‌جوار بند سبزک تشکیل می‌دهد (شکل ۱).

شکل ۱: بند سبزک ولایت بادغیس (منبع) خبرگزاری هدهد، ۱۴۰۰

حجم نمونه

این تحقیق به صورت میدانی انجام شد و نمونه‌گیری از جامعه آماری بر اساس فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای نمونه‌گیری ۵٪ صورت گرفت. بر اساس این فرمول، تعداد نمونه مورد نیاز ۳۸۲ نفر محاسبه گردید که به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌ها توزیع و جمع‌آوری شدند.

ابراز جمع‌آوری داده‌های تحقیق

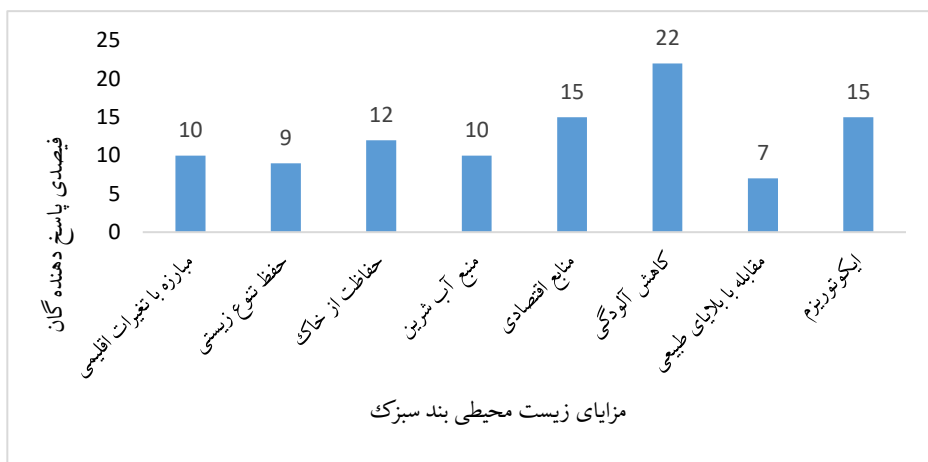
داده‌های دسته اول تحقیق از مصاحبه‌های حضوری و توزیع پرسشنامه‌ها به‌دست آمده‌است. داده‌های دسته دوم از منابع مرجع؛ مانند کتاب‌ها، مقالات علمی و سایت‌های اینترنتی جمع‌آوری گردیده که این منابع شامل مطالعات پیشین، گزارش‌ها و آمارهای مرتبط با بررسی اهمیت محیط‌زیستی و گردشگری بند سبزک ولایت بادغیس می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

پس از جمع‌آوری داده‌ها، از طریق برنامه ایکسل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. این تحلیل‌ها به‌منظور بررسی اهمیت محیط‌زیستی و گردشگری بند سبزک ولایت بادغیس و ارائه نتایج علمی صورت گرفت.

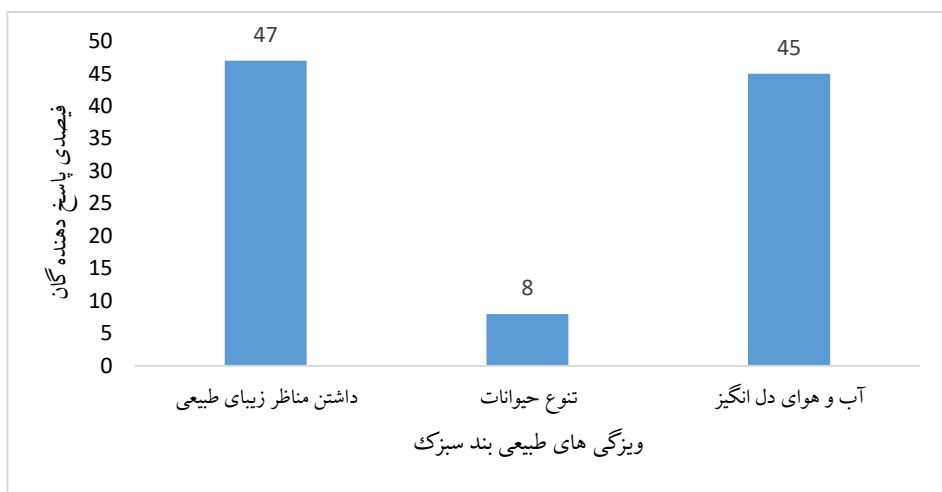
یافته‌ها

براساس نتایج بدست آمده از پاسخ دهنده گان (۱۰٪) مبارزه با تغییرات اقلیمی، (۹٪) حفظ تنوع زیستی، (۱۲٪) حفاظت از خاک، (۱۰٪) منبع آب شرب، (۱۵٪) منابع اقتصادی، (۲۲٪) کاهش آلودگی، (۷٪) مقابله با بلایای طبیعی و (۱۵٪) ایکوتوریزم را انتخاب کرده اند، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بیشترین پاسخ دهنده گان کاهش آلودگی را از مهم ترین مزایای محیط‌زیستی بیان داشتند (شکل ۲).

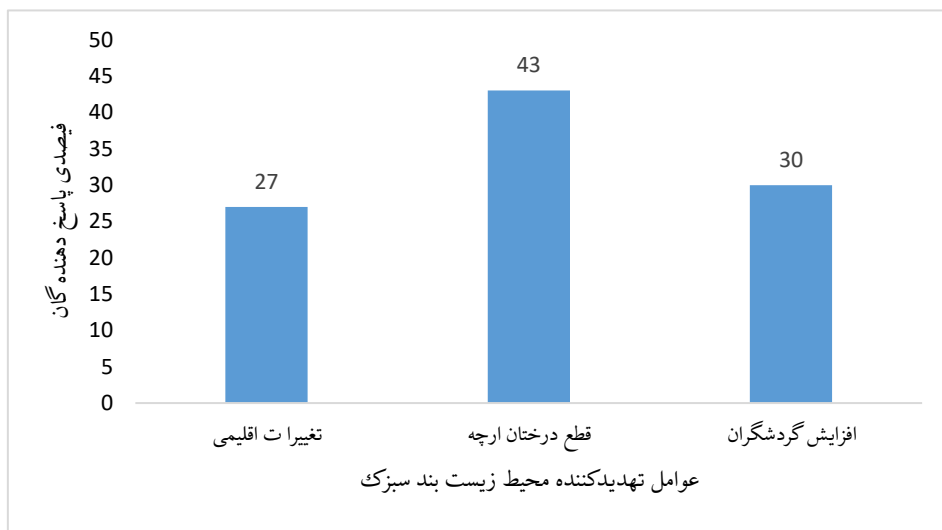
شکل ۲: مزایای محیط‌زیستی بند سبزک

نظر به نتایج بدست آمده از پاسخ دهنده گان (۴۷٪) داشتن مناظر طبیعی زیبا، (۸٪) تنوع حیوانات و (۴۵٪) آب و هوای دل انگیز را انتخاب کرده اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که بیشترین پاسخ دهنده گان داشتن مناظر طبیعی زیبا را از مهم ترین ویژه گی‌های طبیعی بند سبزک بیان نمودند (شکل ۳).

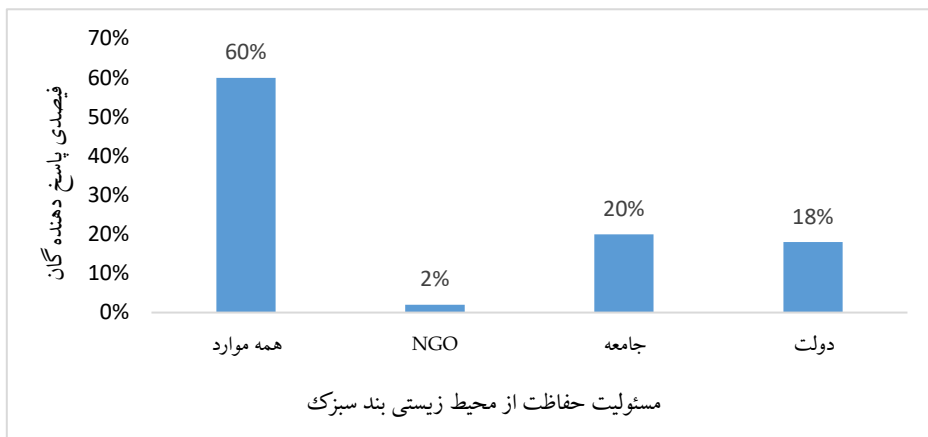
شکل ۳: ویژگی‌های طبیعی بند سبزک

براساس نتایج بدست آمده از این تحقیق (۲۷٪) تغییرات اقلیمی، (۳۰٪) افزایش گردشگری و (۴۳٪) قطع درختان ارچه انتخاب نمودند، در نتیجه قطع درختان ارچه تهدیدی بزرگی برای محیط زیست بند سبزک می‌باشد (شکل ۴).

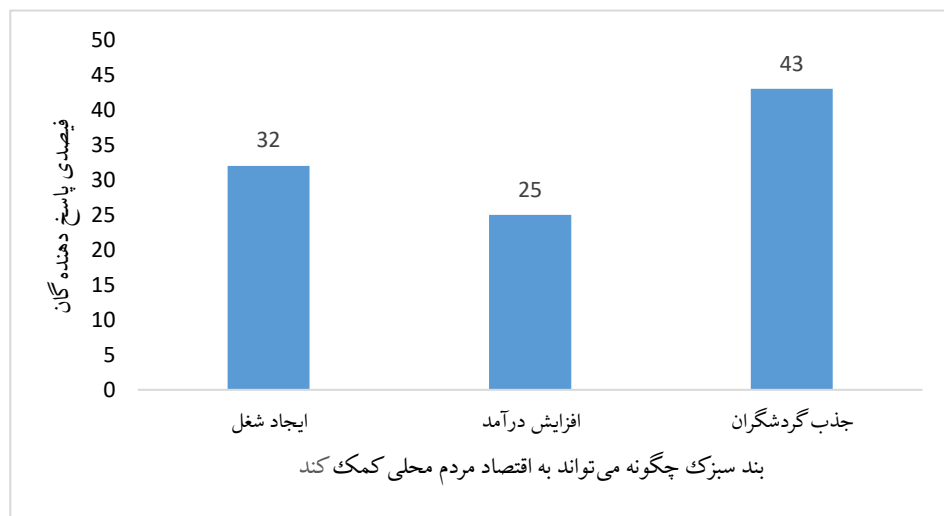

شکل ۴: عوامل تهدیدکننده محیط‌زیست بند سبزک

نظر به نتایج بدست آمده از پاسخ دهنده گان (۱۸٪) دولت، (۲۰٪) جامعه، (۲٪) NGO و (۶۰٪) همه موارد را انتخاب نموده اند، نتایج این تحقیق علمی نشان می‌دهد که مسولیت حفاظت از محیط‌زیستی بند سبزک مسولیت همه می‌باشد (شکل ۵).

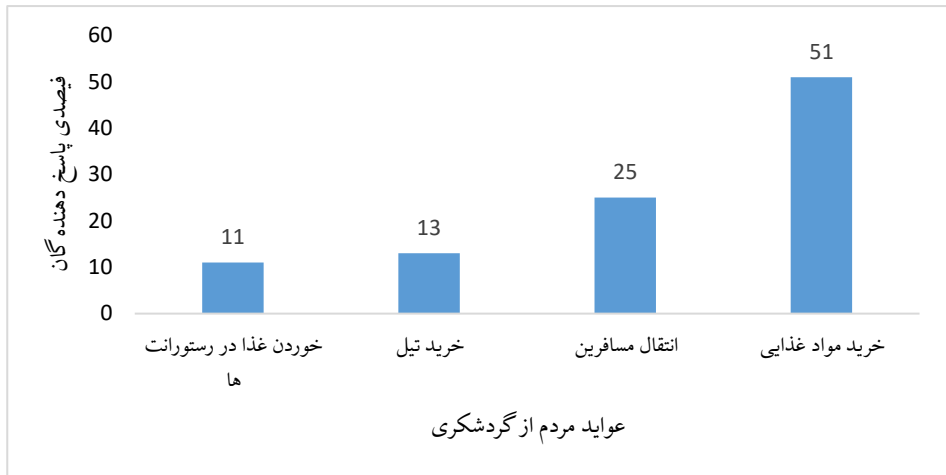

شکل ۵: بند سبزک چگونه می‌تواند به اقتصاد مردم محلی کمک کند
طوری که در (شکل ۶) دیده می‌شود (۳۲٪) ایجاد شغل، (۲۵٪) افزایش درآمد و (۴۳٪) جذب گردشگران را انتخاب کرده اند، نتایج این تحقیق علمی نشان گر این است که بیشترین مصاحبه شونده گان جذب گردشگران را انتخاب کرده اند که می‌تواند به اقتصاد مردم محلی کمک کند.

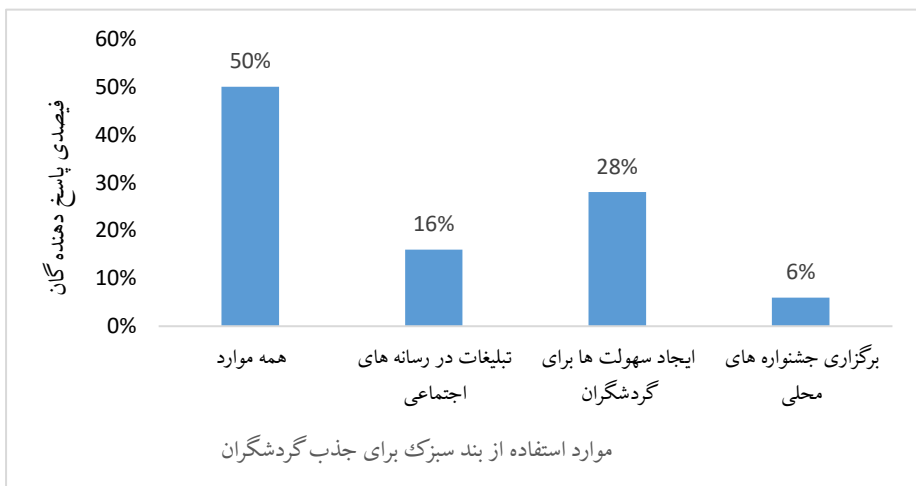
شکل ۶: بند سبزک چگونه می‌تواند به اقتصاد مردم محلی کمک کند

نظر به نتایج بدست آمده درمورد اینکه عواید مردم ازگردشگری چگونه است نشان می‌دهد که (۱۱%) عواید خورن غذا در رستوران‌ها، (۱۳%) در خرید تیل، (۲۵%) در انتقال مسافری، (۵۱%) در خرید مواد غذایی می‌باشد (شکل ۷).

شکل ۷: عواید مردم از گردشگری

نظر به نتایج بدست آمده از این تحقیق (۶%) برگزاری جشنواره‌های محلی، (۲۸%) ایجاد سهولت‌ها برای گردشگران، (۱۶%) تبلیغات در رسانه‌های اجتماعی و (۵۰%) همه موارد را انتخاب کرده اند، نتایج این تحقیق علمی نشان گر این است که بیشترین پاسخ دهنده گان همه موارد را انتخاب نمودند (شکل ۸).

شکل ۸: موارد استفاده از بند سبزک برای جذب گردشگران

بحث و مناقشه

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که بند سبزک ولایت بادغیس از منظر محیط‌زیستی و گردشگری، یکی از مناطق با اهمیت قابل توجه در غرب افغانستان محسوب می‌شود. نتایج بیانگر آن است که مزایای محیط‌زیستی این منطقه شامل نقش آن در کاهش اثرات تغییرات اقلیمی، حفظ تنوع زیستی و فراهم‌سازی بستر مناسب برای توسعه اکوتوریسم می‌باشد. این یافته‌ها با نتایج مطالعات بین‌المللی هم‌خوانی دارد که تأکید می‌کنند جنگلات طبیعی و اکوسیستم‌های کوهستانی با جذب و ذخیره‌کاربن، تنظیم اقلیم محلی و حفاظت از زیستگاه‌های طبیعی، نقش کلیدی در پایداری محیط‌زیست ایفا می‌کنند (IPCC, 2019; FAO, 2015). همچنان، ویژگی‌هایی چون مناظر طبیعی زیبا، تنوع نوع‌های حیوانی و آب‌وهوای دل‌انگیز که توسط پاسخ‌دهندگان به‌عنوان جاذبه‌های اصلی بند سبزک مطرح شده‌اند، از عوامل بنیادین جذب گردشگران در مقاصد طبیعی به‌شمار می‌روند. این نتایج با نظریات مطرح‌شده در ادبیات گردشگری پایدار مطابقت دارد که جذابیت‌های طبیعی را مهم‌ترین عنصر شکل‌گیری گردشگری طبیعت‌محور می‌دانند (Butler, 1999; Sharpley, 2000).

با این وجود، تهدیداتی نظیر تغییرات اقلیمی، قطع غیرقانونی درختان ارچه و افزایش بی‌رویه گردشگران، نشان‌دهنده فشار فزاینده بر اکوسیستم بند سبزک است. مطابق دیدگاه انسکیب (۱۹۹۱) توسعه گردشگری بدون برنامه‌ریزی و کنترل ظرفیت پذیرش، می‌تواند منجر به تخریب منابع طبیعی و کاهش جذابیت بلندمدت مقصد گردشگری گردد. از این رو، تأکید پاسخ‌دهندگان بر مسئولیت مشترک دولت، جامعه محلی و نهادهای ذی‌ربط در حفاظت از بند سبزک، با رویکرد مدیریت مشارکتی منابع طبیعی هم‌راستا می‌باشد (Pretty, 2003).

در بعد اقتصادی، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بند سبزک از طریق ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش درآمد محلی و رونق فعالیت‌هایی چون رستوران‌داری، حمل‌ونقل، فروش مواد غذایی و سوخت، می‌تواند نقش مهمی در بهبود معیشت ساکنان محلی ایفا نماید. این یافته‌ها با گزارش‌های سازمان جهانی گردشگری هم‌سو است که گردشگری پایدار را یکی از ابزارهای مؤثر توسعه محلی و کاهش فقر معرفی می‌نماید (UNWTO, 2018). در نهایت، پیشنهادهایی مانند برگزاری جشنواره‌های محلی، توسعه تسهیلات گردشگری و استفاده از رسانه‌های اجتماعی، به‌عنوان راهکارهایی عملی برای افزایش جذب گردشگران، در چارچوب توسعه گردشگری پایدار قابل ارزیابی می‌باشند.

نتیجه‌گیری

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که بند سبزک از مزایای قابل توجه محیط‌زیستی برخوردار است که مهم‌ترین آن‌ها شامل نقش در مبارزه با تغییرات اقلیمی، حفظ تنوع زیستی و توسعه ایکوتوریزم می‌باشد. همچنان، پاسخ‌دهندگان ویژه‌گی‌های برجسته بند سبزک را مناظر زیبای طبیعی، تنوع نوع‌های حیوانی و آب‌وهوای دل‌انگیز آن عنوان نموده‌اند. بر اساس یافته‌های تحقیق، مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده بند سبزک شامل تغییرات اقلیمی، قطع درختان ارچه و افزایش بی‌رویه گردشگران می‌باشد. در عین حال، بیشتر پاسخ‌دهندگان مسئولیت حفاظت از بند سبزک را مشترکاً بر عهده دولت، جامعه محلی و مؤسسات ذی‌ربط دانسته‌اند. نتایج همچنین نشان می‌دهد که بند سبزک می‌تواند از طریق ایجاد فرصت‌های شغلی، افزایش درآمد و جذب گردشگران، نقش مؤثری در بهبود وضعیت اقتصادی مردم محل ایفا نماید. عواید مردم محلی از گردشگری عمدتاً از طریق عرضه غذا در رستوران‌ها، فروش تیل، انتقال مسافرین و فروش مواد غذایی تأمین می‌گردد. در پایان، یافته‌ها حاکی از آن است که با برگزاری جشنواره‌های محلی، ایجاد سهولت‌ها برای گردشگران و استفاده از تبلیغات در رسانه‌های اجتماعی می‌توان میزان جذب گردشگران به این ساحه را به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش داد.

سپاسگزاری

بدین وسیله نویسنده مراتب سپاس و قدردانی عمیق و صمیمانه‌ی خویش را از استادان گران‌قدر، نامزد پوهنیار معروف جلات و نامزد پوهنیار شفیع‌الله غورخ‌نگ، ابراز می‌دارد که با راهنمایی‌های علمی ارزنده، دیدگاه‌های دقیق و سازنده و همکاری صادقانه و دلسوزانه‌ی خویش، نقش اساسی و تعیین‌کننده‌ی در تدوین، تکمیل و بهبود این مقاله ایفا نموده‌اند. رهنمودهای علمی سنجیده، پیشنهادهای اصلاحی مؤثر و حمایت‌های پیوسته‌ی این استادان گران‌قدر، تأثیر چشم‌گیری در ارتقای سطح علمی تحقیق، انسجام ساختاری و غنای محتوایی آن داشته است. بی‌تردید، بدون هدایت‌ها، تشویق‌ها و همکاری‌های همه‌جانبه‌ی این بزرگواران، انجام این تحقیق به شکل کنونی ممکن و میسر نمی‌بود. نویسنده ضمن ارج‌گذاری به زحمات بی‌دریغ ایشان، توفیق روزافزون و کامیابی‌های علمی بیشتر را برای‌شان از درگاه خداوند متعال مسألت می‌نماید.

سهم نویسندگان در تحقیق

نویسنده اول مسئولیت اصلی طرح‌ریزی و انتخاب موضوع تحقیق، تدوین اهداف و پرسش‌های تحقیق و تعیین چارچوب مفهومی مطالعه را بر عهده داشته است. هم‌چنین گردآوری داده‌های میدانی،

سازمان‌دهی اطلاعات اولیه، انجام بررسی‌های لازم و نگارش نسخه ابتدایی مقاله از دیگر مسئولیت‌های وی بوده است. این نویسنده نقش محوری در هدایت کلی روند تحقیق و هماهنگی مراحل مختلف تحقیق ایفا نموده است.

نویسنده دوم سهم اساسی در انجام مرور نظام‌مند منابع و پیشینه تحقیق، تحلیل داده‌های گردآوری شده با استفاده از روش‌های علمی مناسب، تفسیر یافته‌ها و استخراج نتایج مرتبط داشته است. علاوه بر این، تقویت بخش بحث و نتیجه‌گیری، مقایسه نتایج تحقیق با مطالعات پیشین و ارائه تحلیل‌های تکمیلی از جمله وظایف این نویسنده بوده است که نقش مهمی در ارتقای عمق علمی مقاله داشته است.

نویسنده سوم مسئول بازنگری علمی و انتقادی مقاله در مراحل مختلف، ارائه دیدگاه‌ها و پیشنهاد‌های اصلاحی سازنده، ویرایش نهایی متن از نظر علمی، زبانی و ساختاری، و تضمین انسجام مفهومی، روش‌شناختی و علمی تحقیق بوده است. هم‌چنین این نویسنده بر تطابق مقاله با معیارهای علمی و اصول نگارش پژوهشی نظارت داشته است.

تضاد منافع

بدین وسیله تصدیق می‌گردد که میان نویسندگان این مقاله هیچ‌گونه تضاد منافع شخصی، مالی، سازمانی یا نهادی وجود ندارد که بتواند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر طراحی تحقیق، گردآوری و تحلیل داده‌ها، تفسیر نتایج، نگارش مقاله یا انتشار یافته‌های تحقیق تأثیر گذاشته باشد. نویسندگان اعلام می‌دارند که این تحقیق به طور مستقل و بر اساس اصول علمی، اخلاق تحقیق و بی‌طرفی کامل انجام شده و کلیه نتایج ارائه شده بازتاب‌دهنده داده‌های واقعی و تحلیل‌های علمی می‌باشد.

منابع

- ابراهیمی، ر. م. (۱۳۸۱). ویژگی‌های بارز زاگرس و جنگل‌های آن. *فصلنامه جنگل و مرتع*، شماره ۳۱. [لینک](#)
- امین، ب. و، و اکبر نظری، م. (۱۳۸۸). نقش بازاریابی در توسعه صنعت گردشگری. *مجله چشم‌انداز*، شماره ۳۲، ص ۴۹-۶۸. [لینک](#)
- اسماعیلی، ر.، اکرم، ص. و شراره، م. (۱۳۸۹). ارزیابی شرایط اقلیم آسایشی بدر چابهار در جهت توسعه گردشگری. *چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافی دانان جهان اسلام*، ایران، زاهدان، ص ۱۰.
- یشویی، د. (۱۳۹۰). *توریزم و توسعه اقتصادی (ترجمه حیدر لطفی)*. جلد اول. چاپ اول، تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- تقی‌زاده، م. (۱۳۹۷). بررسی چالش‌های مدیریت گردشگری در ایران. *مجله علوم محیط زیست*، ۱۰(۲)، ۴۵-۶۰. [لینک](#)
- رهنمایی، م. (۱۳۷۰). *توان‌های محیطی ایران زمینه‌های جغرافیایی طرح جامع سرزمین*. تهران: انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی ایران، چاپ اول.
- رجائی، ع. (۱۳۸۲). کاربرد جغرافیای طبیعی در برنامه‌ریزی شهری و روستایی. تهران: چاپ اول.
- سهرابی، م. (۲۰۲۰). نقش اکوتوریسم در توسعه اقتصادی جوامع محلی: مطالعه موردی استان گلستان. *مجله جغرافیا و توسعه*، ۱۸(۴)، ۹۷-۱۱۲. [لینک](#)
- صالحی، ص.، قدمی، م. و همتی‌گویمی، ز. (۱۳۹۱). بررسی رفتارهای محیط‌زیستی در بین گردشگران ساحلی (مطالعه موردی: گردشگران ساحلی شهر بوشهر در ایام نوروز). *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۱(۱)، ۳۵-۵۸. [لینک](#)
- طیعی، س.، بابکی، ر. و جباری، ا. (۱۳۸۶). بررسی رابطه توسعه گردشگری و رشد اقتصادی در ایران (۱۳۳۸-۱۳۸۳)، پژوهش‌نامه‌ی علوم انسانی و اجتماعی (ویژه اقتصاد)، سال هفتم، شماره ۲۶، دانشگاه مازندران. [لینک](#)
- غم‌خوار، ا. (۱۳۸۰). *اصول و مبانی جهانگردی*. تهران: انتشارات فرآمد، چاپ اول.
- فطرت، حنیف. (۱۳۹۲). *شهر پسته و خرزهره*. بادغیس، افغانستان.
- Boniface, P., & Fowler, P.J. (2013). *The Heritage and Tourism in the Global Village*. London.
- Butler, R. W. (1999). Sustainable tourism: A state-of-the-art review. *Tourism Geographies*, 1(1), 7–25. <https://doi.org/10.1080/14616689908721291>
- Balsalobre-lorente, D., Leitao, N. C., Driha, O. M., & Cantos, J. M. (2021). *The impact of tourism and renewable energy use over economic growth in top 10 tourism destination. In strategies in sustainable tourism, economic growth and clean energy* (pp. 1-14). Springer, Cham.
- Campose-soria, J. A., Nunes-Carrasco, J. A., & Garcia-Pozo, A. (2021). Environmental concern and destination choice of tourists: exploring the underpinnings of country heterogeneity. *Journal of Travel Research*, 60(3), 532-545. <https://doi.org/10.1177/0047287520933686>
- Eccles, G., & Costa, J. (2018). Perspectives on tourism development. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 8(7), 44-51 <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1390584>
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). (2015). *Forests and water: International momentum and action*. Rome: FAO.

- Inskip, E. (1991). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Approach*. New York: John Wiley & Sons. <https://www.worldcat.org/title/611294478>
- IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change). (2019). *Climate change and land: An IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems*. Geneva: IPCC.
- IPCC. (2022). *Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. *Cambridge University Press*. <https://doi.org/10.1017/9781009325844>
- Lee, Y.K., Lee, C.K., Choi, J., Yoon, S.M., & Hart, R. J. (2014). Tourism role in urban regeneration: examining the impact of environmental cues on emotion, satisfaction, loyalty, and support for seoul revitalized Cheonggyecheon stream district, *Journal of Sustainable Tourism*, 22(5), 726-749. <https://doi.org/10.1080/09669582.2013.871018>
- Pretty, J. (2003). Social capital and the collective management of resources. *Science*, 302(5652), 1912–1914. DOI: [10.1126/science.1090847](https://doi.org/10.1126/science.1090847)
- Sharpley, R. (2000). Tourism and sustainable development. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/09669580008667346>
- Swarbrook, J. (1998). *Sustainable tourism management*, Newyork, Cobi.
- UNEP. (2016). *Afghanistan Environmental Outlook*. Nairobi: United Nations Environment Programme.
- UNEP. (2021). *Making peace with nature: A scientific blueprint to tackle the climate, biodiversity and pollution emergencies*. United Nations Environment Programme. <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/34948>
- UNWTO. (2018). *Tourism and Sustainable Development Goals*. <https://doi.org/10.18111/9789284419401>